

Offerkast, plats med tradition och lägenhetsbebyggelser i Kårtorp

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

L2011:3193, L2011:2579, L2011:2525, L2011:2366 och L2011:2198

Kårtorp 1:13, 1:21 och 1:22

Kättilstads socken

Kinda kommun

Östergötlands län

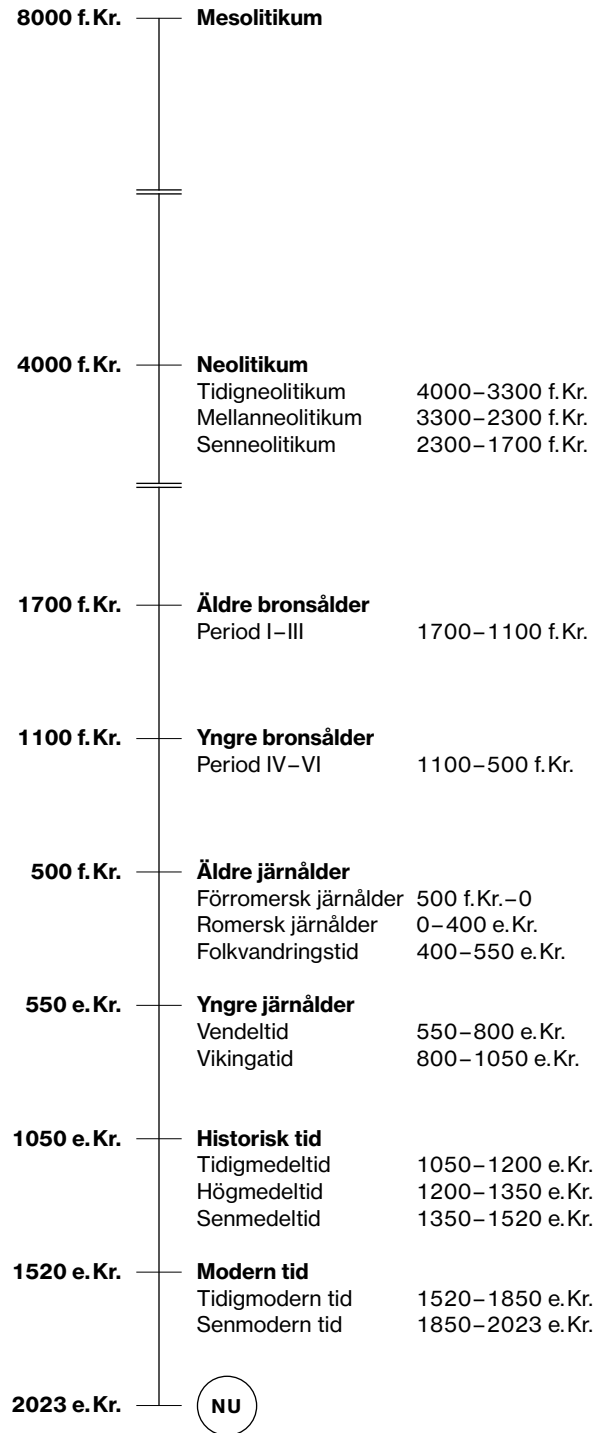
Östergötland

ANDREAS FORSGREN

Med bidrag av Mattias Johansson

ARKEOLOGISK
PERIODINDELNING
FRÅN
STENÅLDER
TILL
NUTID

Offerkast, plats med tradition och lägenhetsbebyggelser i Kårtorp

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

L2011:3193, L2011:2579, L2011:2525, L2011:2366 och L2011:2198

Kårtorp 1:13, 1:21 och 1:22

Kättilstads socken

Kinda kommun

Östergötlands län

Östergötland

ANDREAS FORSGREN

Med bidrag av Mattias Johansson

Denna bok har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB

STIFTELSEN KULTURMILJÖVÅRD
PILGATAN 8 D
721 30 VÄSTERÅS

Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

WWW.KMMD.SE

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2023

Samtliga foton av Mattias Johansson.

OMSLAG

*”Helvetets port” samt skylten av plåt, uppsatt i spismursröset i område 3,
”Jordtorp Hagstugan, under Kårtorp. Siste brukare/boende Erik G Samuelsson 1899.”*

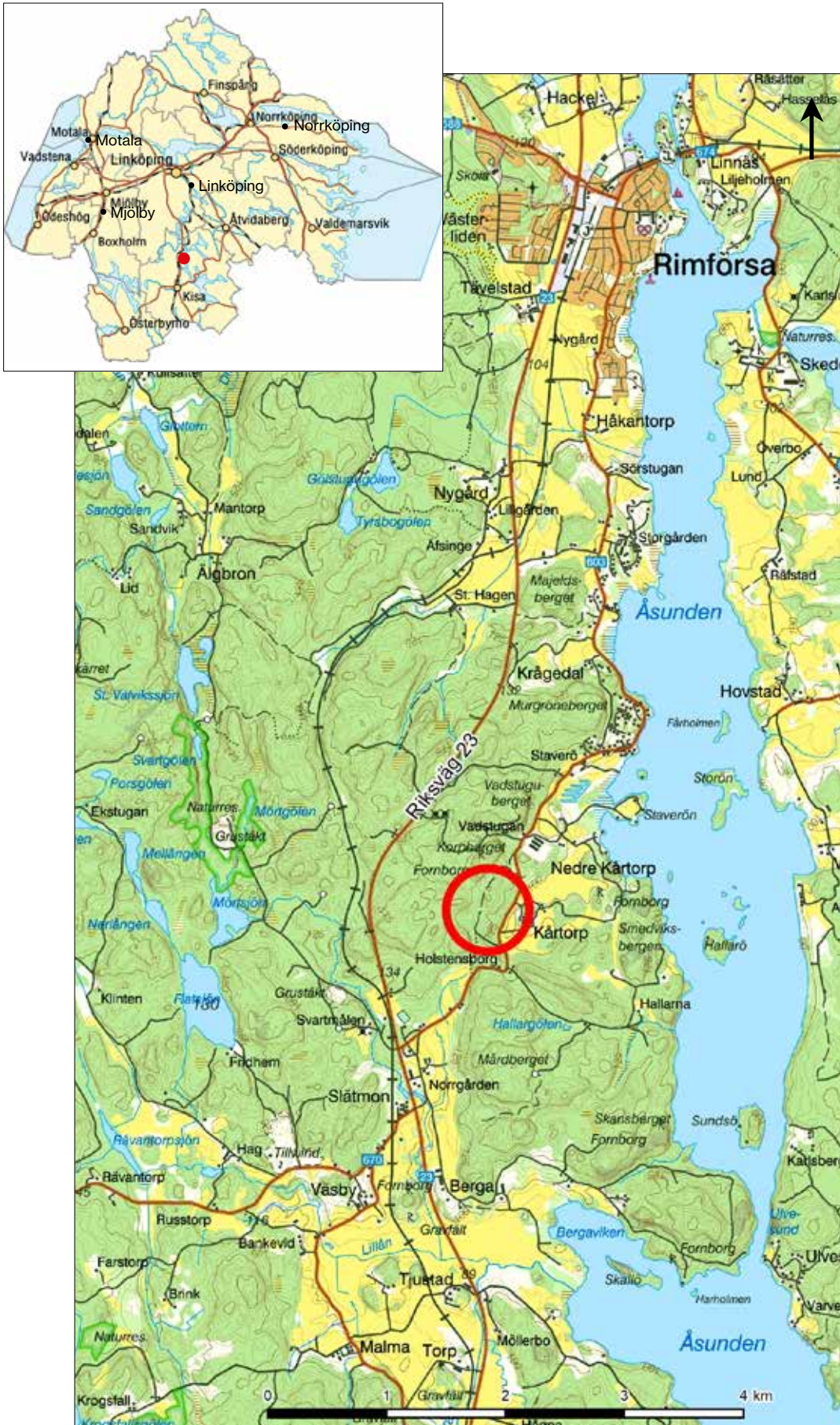
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 5110116.

ISBN 978-91-8041-195-0

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Inledning.	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Översikt	6
Område 1 – L2011:3193 och L2011:2579	9
Område 2 – L2011:2525	12
Område 3 – L2011:2366	13
Område 4 – L2011:2198	14
Syfte, metod och genomförande	14
Undersökningsresultat.	15
Område 1 – L2011:3193 och L2011:2579	15
<i>Slutsats</i>	16
Område 2 – L2011:2525	16
<i>Slutsats</i>	18
Område 3 – L2011:2366	19
<i>Kart- och arkivstudie</i>	19
<i>Schakt</i>	22
<i>Slutsats</i>	23
Område 4 – L2011:2198	24
<i>Kart- och arkivstudie</i>	25
<i>Schakt</i>	26
<i>Slutsats</i>	26
Utvärdering och slutsats	27
Referenser	28
Kart- och arkivmaterial	28
Litteratur.	28
Övrigt	28
Tekniska och administrativa uppgifter	29

Figur 1. Platsen för schaktningsövervakningen är markerad med en röd ring. Utdrag ur terrängkartan. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utförde i augusti–september 2022 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Kårtoorp i västligaste delen av Kättilstads socken, Kinda kommun i Östergötlands län. Schaktningsövervakningen föranledes av att företaget Eltel Networks Communication AB förlägger markkabel för fiber i närområdet. Mattias Johansson genomförde fältarbetet och har varit projektledare för schaktningsövervakningen. Rapporten har sammanställts av Andreas Forsgren.

De lämningar som berördes eller riskerade att beröras av schaktningen avsåg följande lämningar (notera att nedanstående antikvariska bedömningar och lämningstyper avser sådana de var registrerade i KMR innan föreliggande schaktningsövervakning):

- L2011:3193, offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning samt L2011:2579, plats med tradition med antikvarisk bedömning övrig kulturhistorisk lämning.
- L2011:2525, plats med tradition med antikvarisk bedömning fornlämning.
- L2011:2366, lägenhetsbebyggelse med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning.
- L2011:2198, lägenhetsbebyggelse med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning.

Schaktningsövervakningens syfte var att i första hand se till att fornlämningar berördes i så liten omfattning som möjligt. Offerkastet L2011:3193 (inklusive platsen med tradition L2011:2579) samt platsen med tradition L2011:2525 skulle i förväg märkas upp i fält och planering skulle ske så att dessa lämningar inte skadades i samband med schaktningen. I enlighet med Länsstyrelsens önskemål genomfördes därefter inte schaktningsövervakning vid dessa objekt. Schakt drogs vid lämningarna utan att dessa skadades.

Offerkastet L2011:3193 kvarstår efter föreliggande uppdrag som lämningstyp offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning. Plats med tradition, L2011:2579, får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp i KMR till naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn och får samtidigt ändrad antikvarisk bedömning till fornlämning.

Platsen med tradition, L2011:2525, kvarstår som fornlämning, men får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp i KMR till naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn.

Vid lägenhetsbebyggelserna L2011:2366 och L2011:2198 (se figur 4) skulle schaktningsövervakning däremot genomföras, och de fornlämningar som eventuellt framkom vid schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Två schakt om totalt cirka 160 m² (85+74 m²) övervakades av arkeolog. Schakten grävdes genom en förhållandevis väluppbyggd äldre landsväg som sträckte sig mellan Kisa och Linköping. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

I samband med schaktningsövervakningen får de två lägenhetsbebyggelserna L2011:2366 och L2011:2198 ändrad antikvarisk bedömning från möjlig fornlämning till *fornlämning*, då de båda efter den kart- och arkivstudie som genomfördes i samband med denna rapport konstaterades ha tillkommit före 1850. För L2011:2366 utökas också utbredningen i Kulturmiljöregistret (KMR) något åt nordväst, i syfte att omfatta den torpgrund och den jordkällare som finns på platsen.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheterna Kårtorp 1:13, 1:21 och 1:22 i den västligaste delen av Kätilstads socken, Kinda kommun i Östergötlands län. Schaktningsövervakningen föranleddes av att företaget Eltel Networks Communication AB förlägger markkabel för fiber i närområdet. Eltel Networks Communication AB bekostade schaktningsövervakningen.

Fyra lämningar omfattades av beslutet och motsvarar varsitt undersökningsområde: två lägenhetsbebyggelser med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning (L2011:2366 och L2011:2198), en plats med tradition (L2011:2525) och ett offerkast (L2011:3193), båda med antikvarisk bedömning fornlämning. I tillägg till detta är en plats med tradition L2011:2579 (övrig kulturhistorisk lämning) knuten till platsen för offerkastet L2011:3193.

Beslut om arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning fattades av Länsstyrelsen i Östergötlands län (dnr 431-17150-2021 beslutsdatum 15 mars 2022). Mattias Johansson har varit projektledare för schaktningsövervakningen. Fältarbetet utfördes enligt Länsstyrelsens anvisningar av Mattias Johansson och Jeremy Hobbs den 30 augusti 2022. Fältarbetet föregicks av ett fältbesök som genomfördes av Mattias Johansson den 12 augusti 2022. Rapporten har sammanställts av Andreas Forsgren.

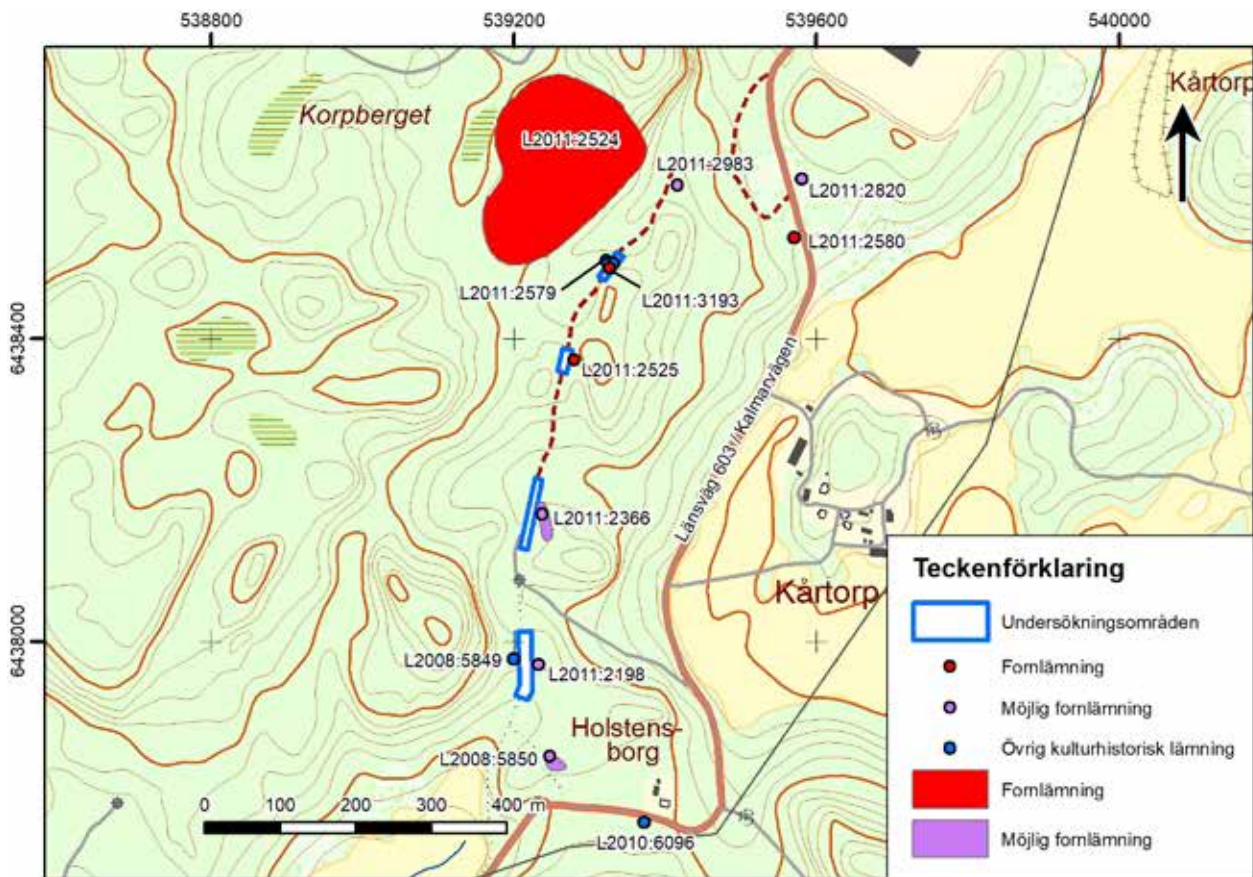
Topografi och fornlämningsmiljö

Översikt

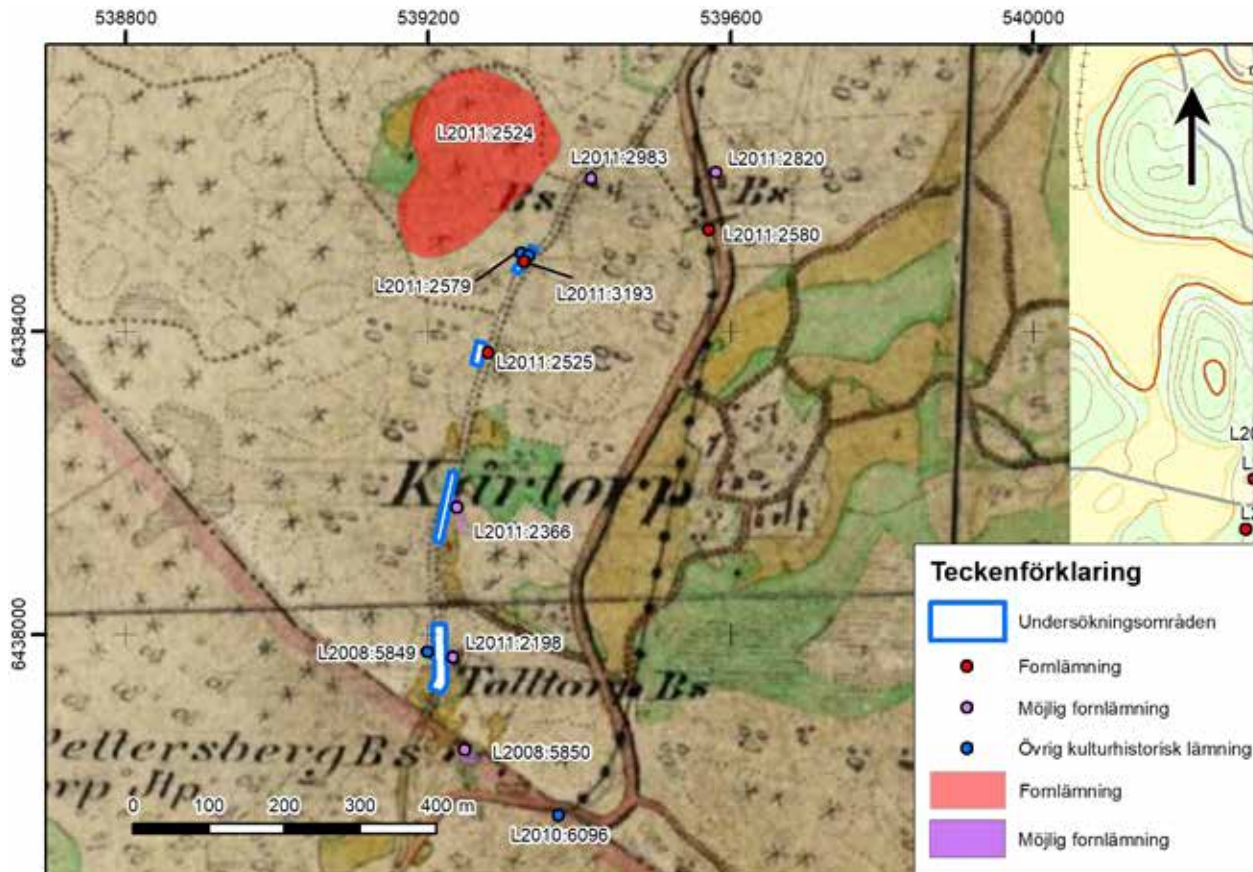
Undersökningsområdena är belägna längs en äldre körväg i ett skogsområde 1–1,5 kilometer väster om sjön Åsunden och cirka 5 km söder om tätorten Rimforsa i Kinda kommun. Körvägen, som kallas ”Karl XI:s ridväg”, utgör en del av den gamla landsvägen från Kisa till Linköping och kan ses på en storskifteskarta över Kårtorp från 1788 (figur 5). Den omgivande bygden är präglad av sjön Åsunden, vilken utgör en av flera sammanhängande sjöar och sprickdalsbildningar. Terrängen är relativt kuperad och främst utmed sjön återfinns stråk av uppodlad mark som övergår i stora skogsområden.

Undersökningsområdena är vidare belägna 150–200 meter väster om länsväg 603. Jordarten i skogsområdet direkt omkring undersökningsområdena består av tunna moränlager och urberg, och ligger på höjder mellan cirka 140–153 m ö.h. Västerut breder ett stort skogsområde ut sig, med höjder upp mot 190 m ö.h. Detta utgör en del av södra Östergötlands och norra Smålands stora och relativt sammanhängande skogslandskap. Byn Kårtorps markinnehav bildar en kil in i den bergiga terrängen väster om Åsunden, belägen mellan 300–900 meter öster om undersökningsområdena. Höjden över havet i denna kilformade dalgång ligger på omkring 95–110 meter. Jordarten består där av lera och silt ställvis uppbrutet av områden med morän respektive torv (SGU, figur 1).

De flesta kända fornlämningarna återfinns i sjöns närhet. Närliggande lämningar utgörs i hög mån av torp och backstugor, registrerade som lägenhetsbebyggelser och husgrunder från historisk tid med antikvarisk bedömning övrig kulturhistorisk lämning eller möjlig fornlämning. Noterbart är att det mellan Rimforsa och Kisa, längs en sträcka av cirka 15 km längs sjön Åsundens västra sida, ligger hela åtta fornborgar.

Figur 2. De berörda lämningarna L2011:3193, L2011:2579, L2011:2525, L2011:2366 och L2011:2198 med undersökningsområden, närliggande lämningar enligt KMR. Se även tabell 1 och figur 3. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Figur 3. Undersökningsområdena med närliggande lämningar, inlagda mot den häradsekonomiska kartan från 1868-1877, blad Sturefors, 45-9 (J112-45-9). Bakom detta fastighetskartan. Notera att lägenhetsbebyggelsen "Talltorp Bs" (backstuga) är felaktigt benämnd på kartan, ska vara Sandstorp (KMR). Se även tabell 1 och figur 2. Kartan rektifierad. Skala 1:10 000.

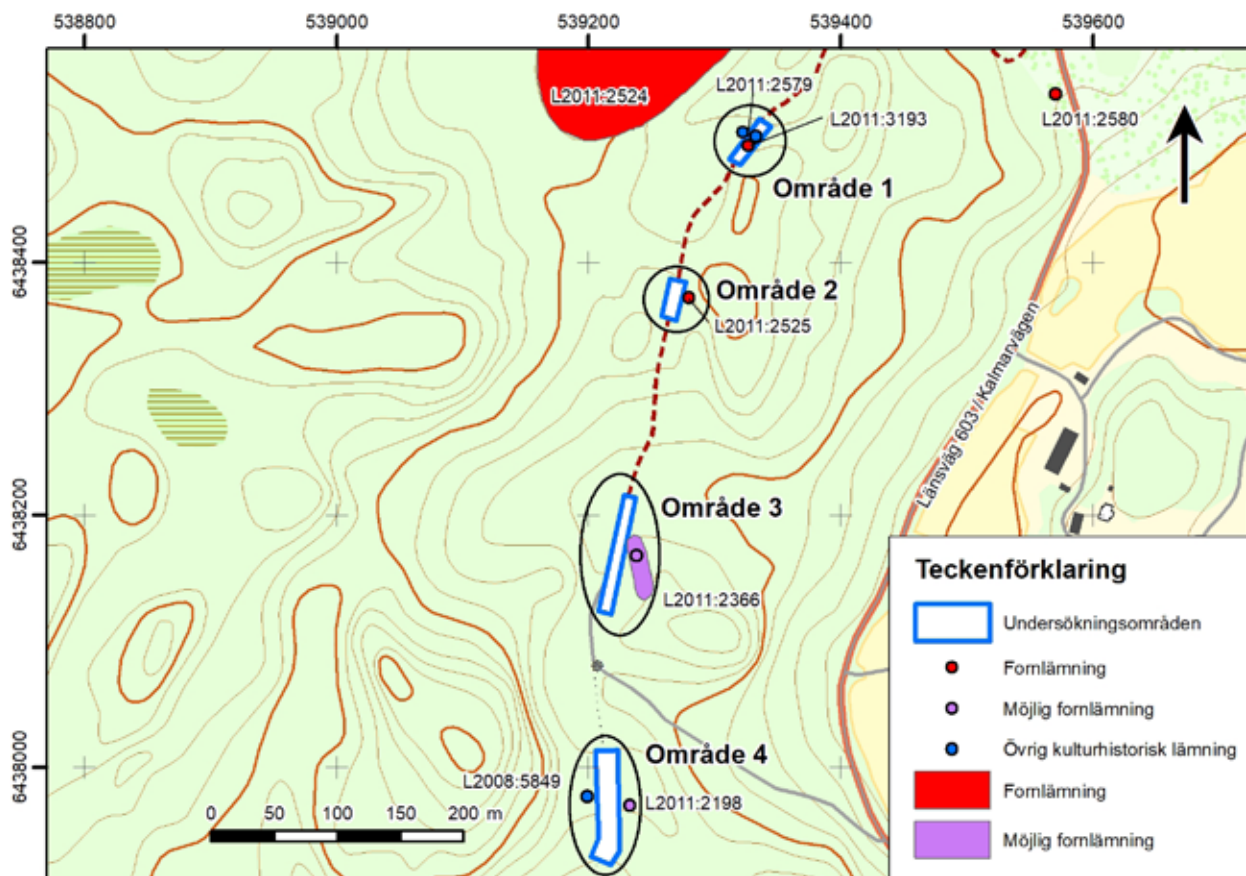
Lämningsnr	Lämningsstyp	Antikvarisk bedömning	Kommentar/Beskrivning
L2011:2524	Fornborg	Fornlämning	260×200 m (NÖ-SV).
L2011:2820	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Bebyggelselämning, 9×5 m (N-S) bestående av en stensockel. Tidigaste dokumenteringsår 1870.
L2011:2580	Vägmärke	Fornlämning	Milstolpe, rödgrå kalksten, 1,4 m hög och 0,5 m bred. På den Ö sidans överdel är i djuprelief: "I MIL 1755".
L2011:2983	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Bebyggelselämning, 8×4 meter (Ö-V) bestående av en stensockel. Tidigaste dokumenteringsår 1851.
L2011:2579	Plats med tradition	Övrig kulturhistorisk lämning	Plats med tradition, två flyttblock liggande på var sida om gammal landsväg. Det NÖ blocket är ca 6×6 m stort och 3 m högt. Blocket vilar på en del mindre (stenar?) samt har ett parti på en ca 2×2 m hängande 1 m över markytan. Under överhänget är ett offerkast beläget (se L2011:3193). 10 m VSV om nämnda block är det andra blocket, 5×5 m stort och 2,2 m högt, vilande direkt på marken. Blocken bildar en smal passage för den gamla landsvägen Linköping-Kalmar.
L2011:3193	Offerkast	Fornlämning	Offerkast, oregelbundet, 3×1 m stort och 0,1 m högt, bestående av 0,05-0,2 m stora stenar. Stenarna är belägna under ett överhäng av ett större block vilket utgör del av L2011:2579.
L2011:2525	Plats med tradition	Fornlämning	Rest sten, sentida, granit, 3,4 m hög och 1,5 m bred, avsmalnande uppåt där den är 0,8 m bred, för att åter vidga sig till ca 1 m bredd, 0,2-0,4 m tjock. Stenen lutar 30 gr åt N. Stenen står rest i en sten-samling, 3 m i diam och 0,1-0,2 m hög av 0,2-0,6 m stora stenar. Delvis övertorvad. Sannolikt rest i historisk tid.
L2011:2366	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Torplämning, ca 50×10 meter (NNV-SSÖ), Hagstugan, bestående av 2 husgrunder, varav en efter boningshus, och 1 jordkällargrund.
L2008:5849	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning	Husgrund, troligen ladugårdsgrund, 4×3 m (NNÖ-SSV) och intill 0,3 m hög, med stensyll. På en lagaskifteskarta från 1865 en byggnad på det som benämns Ladugårdsplan inom hemmansägare Jakob Erikssons kohage. På häradskarta från 1868-1877 syns en uthusbyggnad.
L2011:2198	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Torplämning, ca 20-15 meter (Ö-V), Sandstorp, bestående av 1 husgrund på inägomark. Äldsta belägg i husförhörlängder är från 1826-1831, Sandstorp under Kårtorp. Med på lagaskifteskarta från 1865, på häradskarta från 1868-1877 felaktigt benämnd Talltorps backstuga.
L2008:5850	Lägenhetsbebyggelse	Möjlig fornlämning	Bebyggelselämning, ca 35×20 meter (NV-SÖ), efter backstuga/torped med olika namn, bl.a. Petersborg, bestående av 2 husgrunder och 1 källargrund. Äldsta belägg i husförhörlängder är från 1857-1860 som en backstuga med namnet Pettersborg, där den boende sägs ha flyttat dit 1856. I senare husförhörlängder namnet Petersborg. På lagaskifteskarta från 1864 torpet Pettersburg och på häradskarta från 1868-1877 angivet som en backstuga med namnet Pettersberg. Bebyggelse på 1900-talet.
L2011:6096	Gränsmärke	Övrig kulturhistorisk lämning	Gränssten, röd granit, 1,6 m hög och 0,5×0,5 m stor. Insription på NV sidan: "KINDA SÖDRA VÄGDISTRIKT", på NÖ sidan: "KINDA NORRA VÄGDISTRIKT".

Tabell 1. Sammanställning av fornlämningar, möjliga fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i nära anslutning till de berörda lämningarna. Informationen i tabellen är hämtad från KMR. Se även figur 2-3.

Tre av fornborgarna ligger i trakten precis omkring fastigheten Kårtorp och en av dessa (L2011:2524) ligger på Korpberget endast cirka 60 meter nordväst om det nordligaste av de fyra undersökningsområden som ingick i föreliggande schaktningsövervakning (figur 2).

Cirka 3-5 km norrut, i Rimforsabygden i Tjärstads socken, har ett flertal arkeologiska insatser genomförts, se till exempel Karlsson 2010 och där anförd litteratur.

Schaktningsövervakningen har delats upp i fyra områden enligt figur 4.

Figur 4. De fyra områden som ingick i schaktningsövervakningen. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:6 000.

Område 1 – L2011:3193 och L2011:2579

Område 1 bestod inför schaktningsövervakning av ett offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning samt en plats med tradition med antikvarisk bedömning övrig kulturhistorisk lämning. Båda ligger i anslutning till två större flyttblock, belägna på ömse sida vägen. Stenblocken omtalas på en storskifteskarta från 1788 som "Helvetesport" (figur 5). År 1791, omnämns namnet, stenarna och offerkastet i "Om vägar och fornminnen i Kinda härad" en handskreven redogörelse av A.D. Enander:

Helvetis port kallas ett trångt ställe på skogen och på hemmanet Kårtores ägor. En stor sten ligger helt löst på berg öster om vägen och hotar att falla ned på vägen som är smal emellan stora jordfasta stenar å andra sidan: der offras än idag af allmogen, som riskasten der betygar. Litet stycke derifrån i väster äro höga berg och klyfter, hvori Rövare haft tillhåll. Spökelser skall och hafva vist sig der, och bland andre resande en gång fört framl[id]ne Doktor Schörling i Horn, ridande ensam från vägen i luften, utan att skadas (Enander 1791, se även Persson 2012:72).

Från år 1861 finns en teckning av antikvitetsintendenten och målaren Pehr Arvid Säve (1811–1887), vilken avbildar de två stenblocken (figur 6). Ett flertal traditioner i bygden omtalar stenblocken och offerkastet. För en sammanställning av dessa, se Persson 2012:64ff.

Det nordöstra av de två flyttblocken är 6x6 meter stort och 3 meter högt. Det sydvästra blocket är 5x5 meter stort och 2,2 meter högt. Blocken bildar en smal passage för den gamla landsvägen Linköping–Kalmar. Det nordöstra blocket har ett parti på cirka 2x2 meter hängande 1 meter över markytan, under vilket offerkastet är beläget. Offerkastet består av 0,05–0,2 meter stora stenar (figur 7–8).

Figur 5. Utsnitt ur en storskifteskarta över Kårtorp från år 1788 (akt D60-26:1). Notera att norr är snett upp till höger i bild. Markerad längs vägen är "Helvetesport" (område 1, röd ring på kartan), det vill säga offerkastet L2011:3193 och plats med tradition L2011:2579. Detta är första gången som stenblocken/offerkastet Helvetets port omnämns i skrift (Persson 2012:68). Till höger om denna är milstolpen L2011:2580 markerad. Observera att kartan inte är rektifierad och att den saknar skala, den är därmed endast till för en grov översikt över närområdet. Se även tabell 1 och figur 2.

Figur 6. "Helvetets port." Teckning från söder av P.A. Säve år 1861. Efter Persson 2012:72.

Figur 7. "Helvetets port", registrerat som offerkast L2011:3193 och plats med tradition L2011:2579. Foto från söder.

Figur 8. Offerkast L2011:3193 under ett av stenblocken i "Helvetets port." Stenar och kvistar på marken runtomkring indikerar dess användning. Foto från väster.

Område 2 – L2011:2525

Område 2 bestod inför schaktningsövervakning av en plats med tradition med antikvarisk bedömning fornlämning. Den utgörs av en rest sten av granit, 3,4 meter hög och 1,5 meter bred med en ”midja” på den övre delen. Stenen, som lutar åt norr, står rest i en stensamling, 3 meter i diameter och 0,1–0,2 meter hög (figur 9).

Stenen omnämns år 1791 i ”Om vägar och fornminnen i Kinda härad” en handskrivna redogörelse av A.D. Enander:

100 aln vid pass derifrån, öster om vägen, står en 5 à 6 aln hög, 2 aln bred gråsten upprest och fast skolad med mindre stenar, kallad Skäckta, säges hafva varit skilnad mellan Norra och Södra Kinden, fastän stående nästan midt på nästnämnde hemmanet Kårtorps ägor, det enda i Kettilstad socken, som ligger söder (ska vara väster, författarens anm.) om Åsund. Likast är dock at någon betydande man der blifvit död och begrafven. Det utmed äro stenklyfter och iholigheter i hvilka folk kunnat vistas. Krukmakareliden ligger der strax invid (Enander 1791, se även Persson 2012:72).

Ett flertal traditioner i bygden omtalar den resta stenen, och den omnämns också med flera namn, till exempel Dacke sten, Lerje sten, Skäkte sten och Skäkten. För en sammanställning av traditioner och namn, se Persson 2012:64ff.

Figur 9. "Lerje sten" (L2011:2525, också kallad "Dacke sten", "Skäkte sten" och "Skäkten") med skylt.

Område 3 – L2011:2366

Område 3 bestod inför schaktningsövervakning av en lägenhetsbebyggelse med anti-kvarisk bedömning möjlig fornlämning. I KMR anges att det är en torplämning, cirka 50×10 meter stor (NNV–SSV) och består av två husgrunder (varav en efter boningshus) samt en jordkällargrund.

Boningshusgrunden i undersökningsområdets norra del är rektangulär, 8×5 meter stor (N–S) och intill 0,8 meter hög med stenfot i norra, västra och södra sidorna, indelad i två rum. Mot östra sidan är ett spismursröse, 2×2 meter stort (N–S). I boningshusgrundens spiströse sitter en skylt, 0,2×0,15 meter stor och av plåt, uppsatt på ett 1 meter högt järnrör, med texten: JT HAGSTUGAN / U. KÅRTORP / SB ERIK G SAMUELSSON / 1899. Texten bör kunna tolkas: ”Jordtorp Hagstugan, under Kårtorp. Siste brukare/boende Erik G Samuelsson 1899.”

Den andra husgrunden, belägen 20–25 meter sydsydöst om ovanstående boningshusgrund, är rektangulär, 10×4 meter stor (N–S) och 0,1–0,5 meter hög. Den har en något ojämnt lagd stenfot och i östra och södra några jordfasta block. Jordkällargrunden ligger 2 meter NNV om boningshusgrunden och är ingrävd i en västsluttning. Den är 5×4 meter stor (N–S) med en inre yta av 3×2 meter (Ö–V). Den har lätt övermossade, intill 1 meter höga kallmurade väggar, väl synliga i norr och söder och i väst återfinns en 1,5 meter bred ingång.

Figur 10. Skylt uppsatt i en av grunderna vid lägenhetsbebyggelsen i område 3.

Område 4 – L2011:2198

Område 4 bestod inför schaktningsövervakning av en lägenhetsbebyggelse med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning. I KMR anges att det är en torplämning, cirka 20×15 meter stor (Ö–V) och består av en husgrund på inägomark.

Husgrunden är rektangulär, 8,5×5 meter stor (N–S) och intill 0,4 meter hög med tämligen tätt lagd stensyll. Mot den östra sidan är ett spismursröse, 2×2 meter stort och 0,8 meter högt, lätt övermossat med i ytan sten och enstaka tegelstenar. I den nordnordöstra sidan utgör stenarna en synlig konstruktion. Intill spismursröset, i det sydöstra hörnet, är en källargrop, cirka 2×2 meter stor och 0,4 meter djup.

Vid grunden står en skylt, 0,2×0,15 meter stor och av plåt, uppsatt på ett järnrör, med texten: JT SANDSTORP / U. KÅRTORP / SB JON VILH. JONSSON / 1920. Texten bör kunna tolkas: ”Jordtorp Sandstorp, under Kårtorp. Siste brukare/boende Jon Vilhelm Jonsson 1920.”

I KMR anges vidare att äldsta belägg i husförhörslängder är från 1826–31, Sandstorp under Kårtorp. Lägenheten är med på en laga skifteskarta från 1865. På den häradsökonomiska kartan från 1868–77 är den felaktigt benämnd Talltorps backstuga (figur 3). Enligt skylt var torpet bebott till 1920.

Syfte, metod och genomförande

Schaktningsövervakningens syfte var att i första hand se till att fornlämningar berördes i så liten omfattning som möjligt. Den arkeologiska undersökningen genomfördes i form av en schaktningsövervakning. Detta innebär att en arkeolog närvarar vid schaktningsarbetet förbi fornlämningarna och deras närområde, och ser till att eventuellt påträffade fornlämningar berörs i så liten omfattning som möjligt. Schaktningsövervakningen föregicks av en besiktning på plats.

Platsen med tradition L2011:2525 och offerkastet L2011:3193 märktes upp i fält och planering skedde så att dessa fornlämningar inte skadades i samband med schaktningen. I enlighet med länsstyrelsens önskemål genomfördes ingen schaktningsövervakning vid dessa två objekt.

Vid lägenhetsbebyggelserna L2011:2366 och L2011:2198 skulle de fornlämningar som eventuellt framkom vid schaktningen dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Schaktning utfördes skiktvis med grävmaskin med smal planskopa ner till cirka 0,6–0,7 meter, vilket i de flesta fall innebar orörd undergrund. Grov handrensning med fyllhammare genomfördes i vissa områden. Dokumentation skedde genom fotografering och beskrivning i text, avseende undersökningsområdet i stort såväl som schaktet. Plandokumentation av schaktet genomfördes med RTK-GPS. Inmätningar i fält har överförts till Intrasis version 3.2. Fortsatt digital bearbetning av inmätningar har gjorts i ArcMap.

En mindre kart- och arkivstudie genomfördes i samband med rapportarbetet, med syfte att kontextualisera och datera lämningarna L2011:2366 (område 3: lägenhetsbebyggelse, torpet Hagstugan) och L2011:2198 (område 4: lägenhetsbebyggelse, torpet Sandstorp).

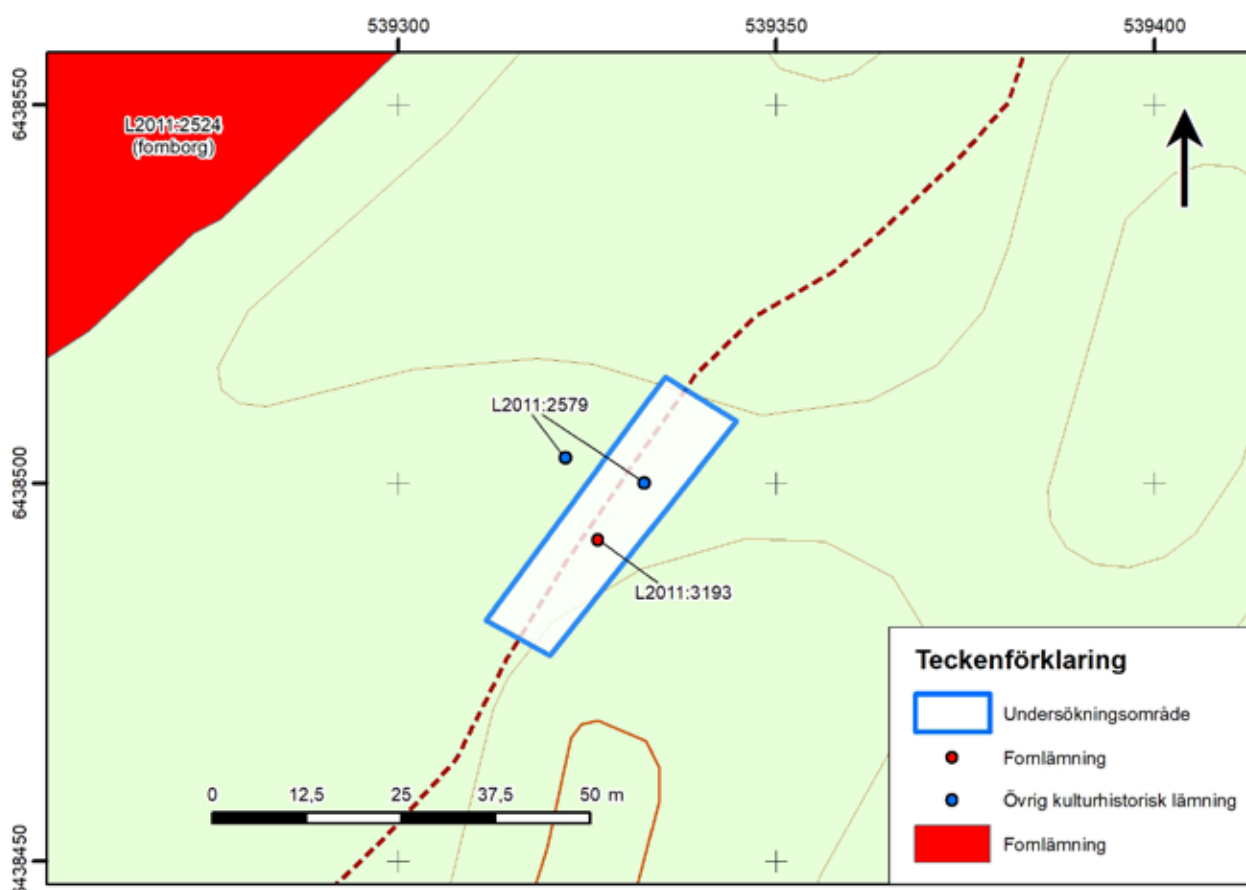
Undersökningsresultat

Den arkeologiska insatsen i samband med schaktningsövervakningen har delats upp i fyra områden enligt figur 4.

Område 1 – L2011:3193 och L2011:2579

Objekten inom område 1 bestod inför schaktningsövervakningen av en lämning av typen offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning (L2011:3193) samt en lämning av typen plats med tradition med antikvarisk bedömning övrig kulturhistorisk lämning (L2011:2579) (figur 11).

Ingen schaktningsövervakning genomfördes i undersökningsområdet. Platsen märktes i förväg upp i fält och planering skedde så att lämningen inte skulle skadas i samband med schaktningen. Två avspärrningsband sattes upp vid den östra sidan av vägen där offerkastet L2011:3193 ligger intill flyttblocket och under dess överhäng. Grävmaskinist instruerades i förväg att hålla schaktningen på den västra sidan av vägen samt vara uppmärksam på eventuella strukturer/anläggningar/etcetera som eventuellt skulle kunna framkomma i schaktet.

Figur 11. Översikt över område 1. Observera att lämningarna är hämtade från KMR och är återgivna som punktoobjekt tillsammans med den återgivna skalnivån, vilket gör att översikten är något missvisande. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:1 000.

L2011:3193

Offerkastet L2011:3193 kvarstår efter föreliggande uppdrag som lämningstyp offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning.

L2011:2579

Plats med tradition L2011:2579 får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp i KMR till Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn och får samtidigt ändrad antikvarisk bedömning till fornlämning.

Enligt lämningstyp-listan kan en Plats med tradition aldrig samtidigt utgöra en fornlämning: ”Plats med tradition kan aldrig bedömas som fornlämning eftersom det inte finns någon lämning.” (www1). Denna lämningstyp är alltså inte förenlig med fornlämningsstatus och direkt felaktig i det aktuella fallet i och med att finns fysiska block på platsen, till vilka traditionerna är knutna. Lämningstypen Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn valdes istället i det aktuella fallet

Resonemanget bakom ovanstående är att då flera traditioner och därmed lämningen tydligt är knuten till de två stenblocken på platsen, så passar lämningstypen Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn bättre, då det finns en faktisk fysisk lämning på platsen. Den ändrade antikvariska bedömningen till fornlämning ”följer med” som en följd av detta, då traditionerna omnämns redan 1791 (Enander, se även Persson 2012:72).

Slutsats

Schaktet drogs utan åverkan på lämningen.

L2011:3193

Offerkastet L2011:3193 kvarstår efter föreliggande uppdrag som lämningstyp offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning.

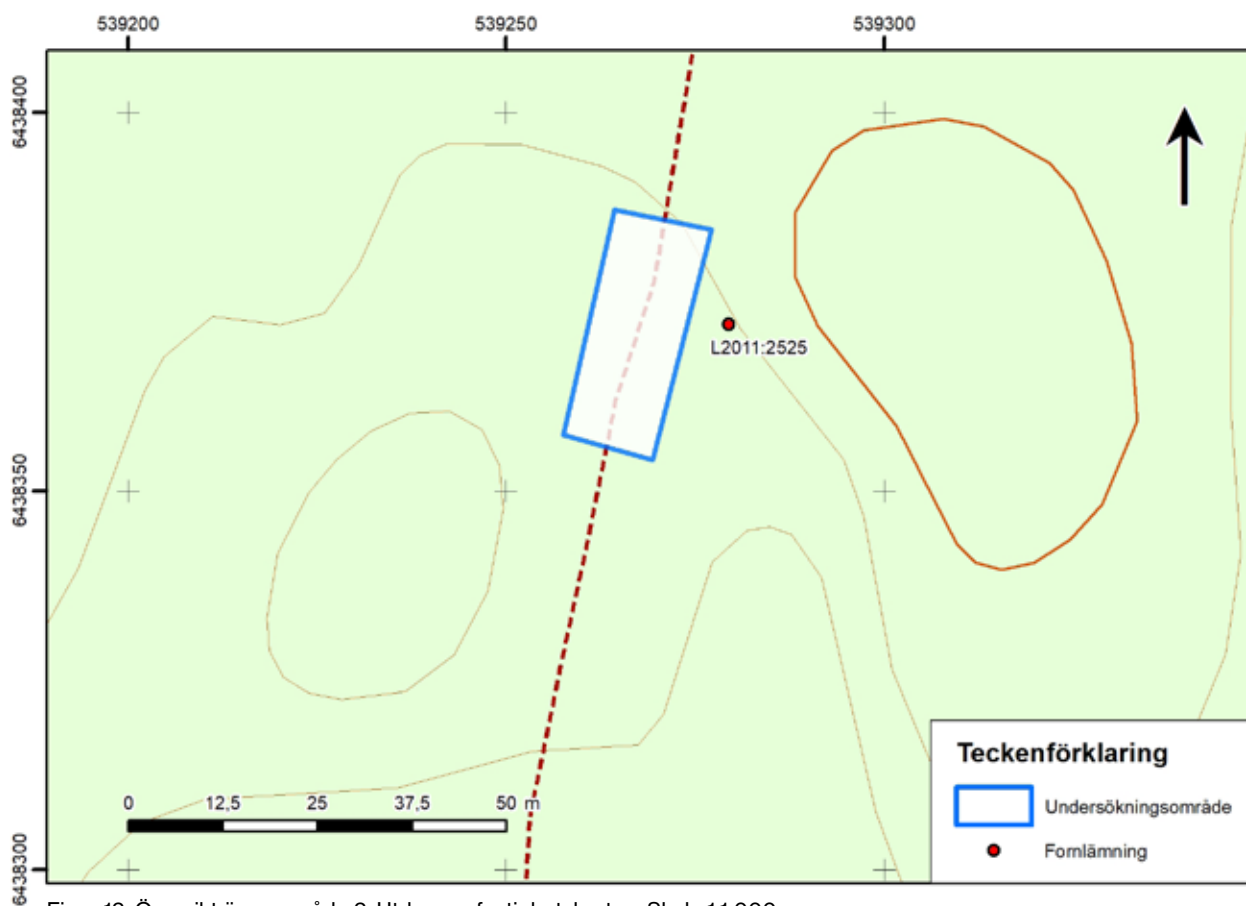
L2011:2579

Plats med tradition L2011:2579 får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp i KMR till Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn och får samtidigt ändrad antikvarisk bedömning till fornlämning.

Område 2 – L2011:2525

Objektet inom område 2 bestod inför schaktningsövervakningen av en lämning av typen plats med tradition med antikvarisk bedömning fornlämning (figur 12).

Ingen schaktningsövervakning genomfördes i undersökningsområdet. Platsen märktes i förväg upp i fält och planering skedde så att lämningen inte skulle skadas i samband med schaktningen. Den resta stenen och den intilliggande skylten markerades med avspärrningsband. I övrigt står stenen så pass långt från vägen (cirka 15 meter) att det bedömdes att lämningen inte skulle skadas i samband med schaktning. Grävmaskinist instruerades i förväg att hålla schaktningen på den västra sidan av vägen samt vara uppmärksam på eventuella strukturer/anläggningar/etcetera som eventuellt skulle kunna framkomma i schaktet.

Figur 12. Översikt över område 2. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Lämningstyp

Enligt lämningstypen kan en Plats med tradition aldrig samtidigt utgöra en fornlämning: "Plats med tradition kan aldrig bedömas som fornlämning eftersom det inte finns någon lämning." (www1). Denna lämningstyp är alltså inte förenlig med fornlämningsstatus och direkt felaktig i det aktuella fallet i och med att det står en fysisk sten på platsen. Lämningstypen Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn valdes istället i det aktuella fallet, trots att stenen är påverkad av människan, med anledning av följande.

Den 27–29 augusti 2014 hölls Skog och Historia-seminariet, arrangerat av Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Östergötlands museum och Länsstyrelsen i Östergötland. De drygt 60 deltagarna var i huvudsak arkeologer som arbetar med inventering av forn- och kulturlämningar i skogsmark, på länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, museer och privata företag i hela Sverige. Seminariet hölls i Linköping och syftet var att diskutera förändringar i Kulturmiljölagen och hur den påverkade bedömningen av fornlämningar och registreringen i dåvarande FMIS (digitala fornlämningsregistret). Aktuell lämning ingick i ett fältbesök under dessa dagar.

Diskussionerna efter fältseminariet landade i två förslag på lämpliga lämningstyper: "Övrigt" eller "Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn." Dackes sten utgör en udda företeelse och är därför svår att placera in i registrets nomenklatur, något som också framgick i diskussionerna på seminariet. Diskussionerna landade i att även om stenen är påverkad av människan så är de olika namnen och traditionerna kring stenen så pass omfattande och välkända att Naturföremål/-bildning med bruk, tradi-

tion eller namn därför ses som den ”minst dåliga” lämningstypen att använda (Baumert 2014, Riksantikvarieämbetet 2014, samt Kjell Svarvar, antikvarie, enheten för kulturmiljö, Länsstyrelsen i Östergötlands län, e-postkonversation den 10 november 2023).

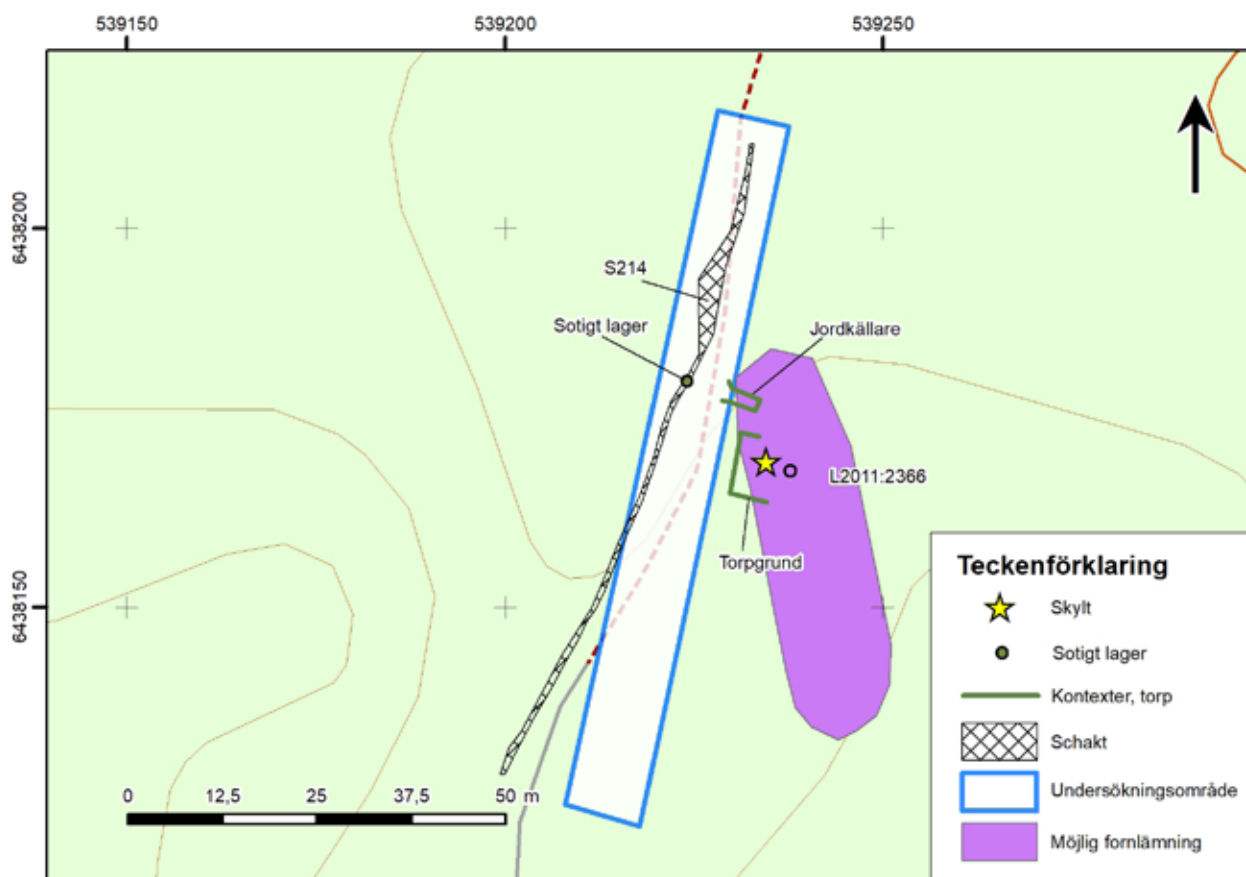
Antikvarisk bedömning

Då den resta stenen omnämns i A.D. Enanders handskrivna redogörelse ”Om vägar och fornminnen i Kinda härad” från år 1791 (Enander 1791, se även Persson 2012:72) kvarstår den antikvariska bedömningen som fornlämning, vilket också motiveras under antikvarisk kommentar i KMR.

Slutsats

Schaktet drogs utan åverkan på lämningen. Lämningen får i KMR ändrad lämningstyp från Plats med tradition till Naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn, medan dess antikvariska bedömning som fornlämning kvarstår.

Område 3 – L2011:2366

Figur 13. Översikt över område 3. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Objektet inom område 3 bestod inför schaktningsövervakningen av en lämning av typen lägenhetsbebyggelse med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning.

Kart- och arkivstudie

Mattias Johansson

En mindre kart- och arkivstudie genomfördes i samband med rapportarbetet, med syfte att kontextualisera lämningen (lägenhetsbebyggelse L2011:2366, torpet Hagstugan) och hjälpa till med datering.

Skylten på platsen är missvisande (figur 10). Hagstugan flyttas, sannolikt någon gång mellan 1865 och 1877 (se nedan), vilket innebär att "SB" – som troligen står för siste brukare eller boende – alltså avser lägenhetens nya lokalisering, knappt 600 meter åt NNO (L2011:2820). Det yngre läget är dock fortfarande bostad 1937, vilket är sista året för den sista digitaliserade församlingsboken på ArkivDigital. Vidare tycks samma läge fortfarande vara använd som bostad på ekonomiska kartan 1947.

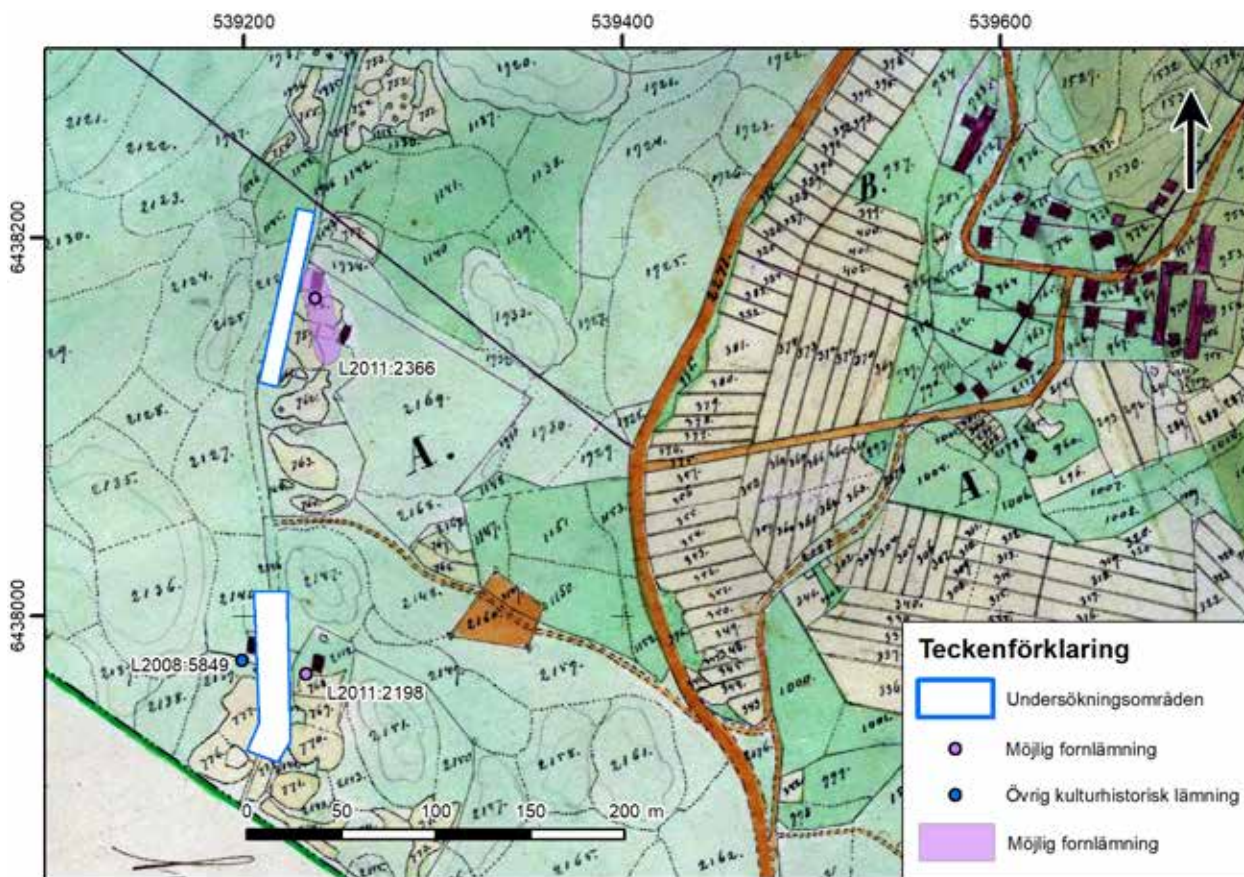
Hagstugan nämns eventuellt första gången i husförhörslängden från 1803–1811 och bebos då av tidigare soldaten Karl Vångberg med familj. I föregående husförhörslängd från 1789–1803 noteras familjen redan från 1789 dock utan någon rubrik. Noteringar saknas tre år på rakan 1794–1796. I föregående bevarade husförhörslängd från 1782 saknas familjen. I enda noterade sonen Olofs födelsenotis från 3 juli 1793 står famil-

Figur 14. Den södra syllstensgrundens vägglinje (kortsida) vid lägenhetsbebyggelsen L2011:2366 (Hagstugan). Foto från söder. Se även figur 13.

Figur 15. Jordkällaren vid lägenhetsbebyggelsen L2011:2366 (Hagstugan). Foto från sydväst. Se även figur 13.

Figur 16. Laga skifteskarta över Kårtorp 1865 (akt D60-26:3). Torpen Hagstugan och Sandstorp är markerade med de svarta rektanglarna. Kartan rektifierad och behandlad av Andreas Forsgren. Skala 1:4 000.

jen i "Engstugan", men Karl Vångberg står senare i sin dödnöti 19 oktober 1810 som boende i Hagstugan. Här finns alltså anledning att tro att familjen bott på samma plats tidigare än 1803. Kanske från 1797, eller så har stugan tidigt ändrat namn från Ängstugan till Hagstugan. Efter familjefaderns död bor änkan och en fosterdotter kvar, de noteras ha fattighjälps respektive underhåll från Vadstena. Änkan dör 1816 och fosterdottern flyttar snart ut. Karl Vångbergs bouppteckning från 1810 finns bevarad, där kvarlåtenskapen i Hagstugan redovisas. Boskapen redovisas som två får, ett lamm och en gris.

Magnus eller Måns Kettil med familj flyttar in i stället hösten 1817. Måns står som torpare först i husförhörslängden 1826–1831. Familjen flyttar ut 1828 och samma år flyttar Hemming Hemmingsson in med hustru Brita Birgersdotter och barn. Även Hemming står som torpare, vilket han gör genomgående till och med husförhörslängden 1841–1845, men i samma längd har antecknats "mfri" (d.v.s. mantalsfri). I följande husförhörslängd från 1846–1850 står i stället för "torpare" nu "till hus" över Hemmings namn och 1847 har en ny torpare Samuel Persson flyttat in med sin nya hustru, som är ingen mindre än föregående torpares dotter Brita Lisa Hemmingsdotter. Svärföräldrarna, Hemming och Brita bor kvar – Hemming dör här 1855, hustrun 1853. Familjen växer och Samuel står kvar som torpare till och med husförhörslängden 1866–1872 när detta stryks och det också står "utfattig" ovanför dennes namn, vilket också är fallet i flera följande husförhörslängder. Samuel Perssons hustru dör 1878 och Samuel själv 1892. Rimligen bör omlokaliseringen av Hagstugan skett redan före hustruns död 1878, väl någon gång 1865–1877, men inget i husförhörslängderna antyder en sådan flytt. Kanske kan man dock sätta ett samband mellan omlokaliseringen och övergången

från torp till backstuga i husförhörslängden 1866–1872. Rimligast är kanske ändå att flytten kunde vara en följd av laga skiftet 1865. Det äldre och det yngre läget ligger nämligen på olika hemmansdelar. Lägenhetsbyggelsen kan vid tiden för skiftet ha varit knutit till en av dessa hemmansdelar.

När det gäller lägenhetsbebyggelsens status står Hagstugan som torp från och med husförhörslängden 1851–1855, vilket också är fallet i följande från 1856–1860 och 1861–1865, men har strukits i husförhörslängden 1866–1872. I husförhörslängden 1873–1877 och fram till och med husförhörslängden 1889–1893 står Hagstugan i stället som backstuga. Därefter som lägenhet i husförhörslängden 1894–1899 fram till och med åtminstone församlingsboken 1929–1937.

Några år efter Samuels död flyttar en Erik Gustaf Samuelsson in med familj, närmare bestämt 1896. Erik Gustaf står som ägare (av lägenheten). Han är trots namnet inte son till Samuel Persson. Erik Gustaf dör här 1908, men hans barn bor kvar, en son bor kvar till 1921. Under tiden och senare tillkommer andra familjer, jordbruksarbetare, sågarbetare mm.

Omkr. 1800–1810	F.d. soldaten Karl Vångberg (+1810) m. familj
1810–1817	Fattighjonet, änkan Anna Olofsdotter (+1816) m. fosterdotter
1817–1828	Torpären Måns Kettil m. familj
1828–1847	Torpären Hemming Hemmingsson m. familj
1847–omkr. 1870	Torpären Samuel Persson m. familj

Tabell 2. Längd för Hagstugans äldre läge (L2011:2366).

Schakt

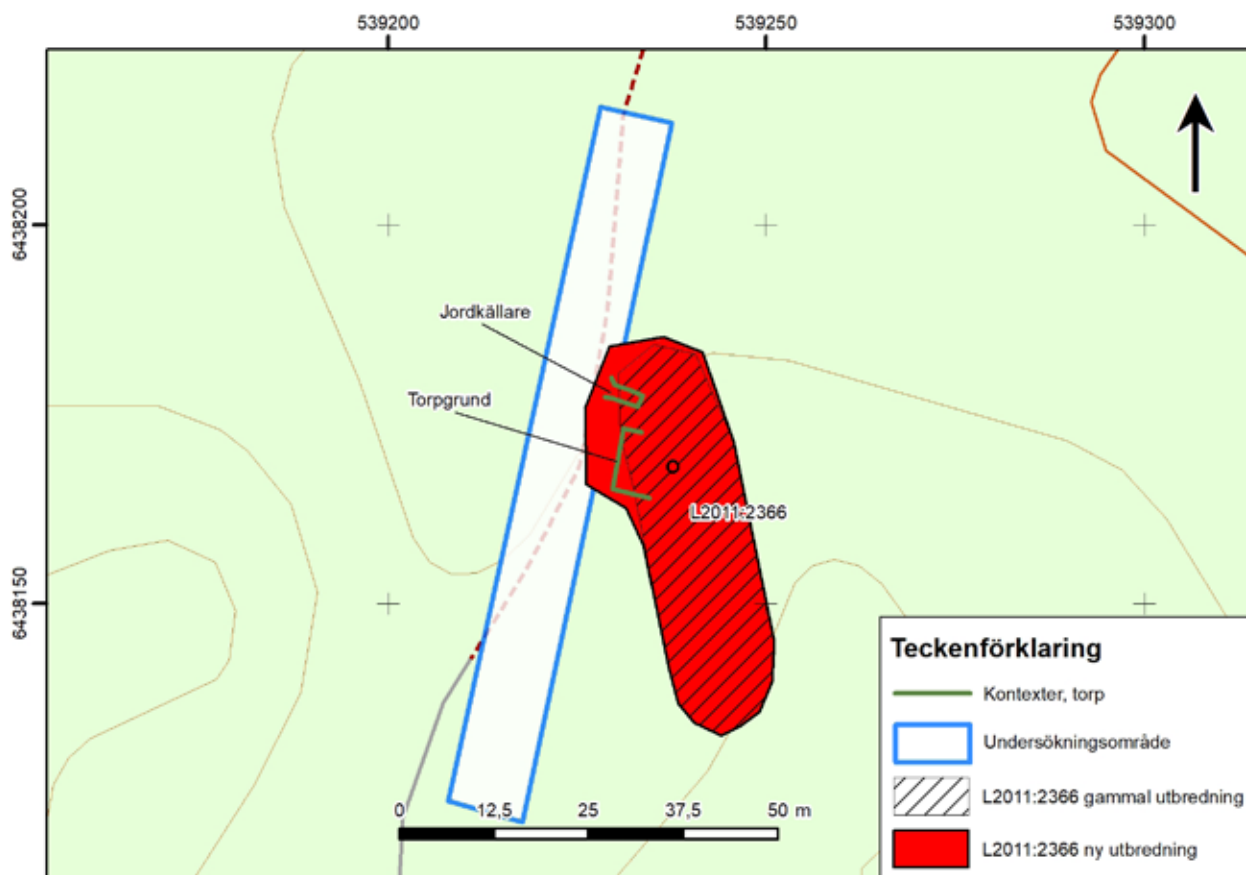
Ett schakt (s214) om totalt 85 m² grävdes. Schaktet var 90 meter långt, cirka 0,5 meter brett och omkring 0,6 meter djupt. Den nordligaste delen av schaktet grävdes mitt i vägen för att ungefär i höjd med jordkällaren (figur 13) löpa på den västra sidan av vägen, det vill säga på den motsatta sidan vägen om lämningen. Schaktet låg vidare i en relativt våt svacka mellan en skarp sluttning norrut och en mer flack sluttning söderut. Överst i schaktet framkom 0,4 meter mellanbrun grusig sand med enstaka stenar. Under detta framkom ett mörkbrunt sandigt lager. Undergrunden bestod av ljus gulbrun grov sand med inslag av grus och sten. De två översta lagren bedöms som delar av vägens konstruktion och uppbyggnad. I den södra delen av schaktet framkom fyra större stenar, upp till 0,8 meter stora och sannolikt naturligt ditkomna, vilka upplyftes ur schaktet.

I schaktets norra del, i höjd med jordkällaren, framkom under det översta lagret ett mörkbrunt till närmast svart sandigt lager med enstaka inslag av sot och kol. Lagret tolkas utgöra en äldre markhorisont i vägen då det låg påförda massor ovanpå. Det är möjligt att detta diffusa lager utgör rester av någon form av aktiviteter eller brand vid torpet, men detta får anses spekulativt då schaktets omfattning inte tillät mer långtgående slutsatser.

Jordkällare och grund till boningshus är inmätta för översikt (figur 13–15), dessa omnämns också i KMR sedan tidigare.

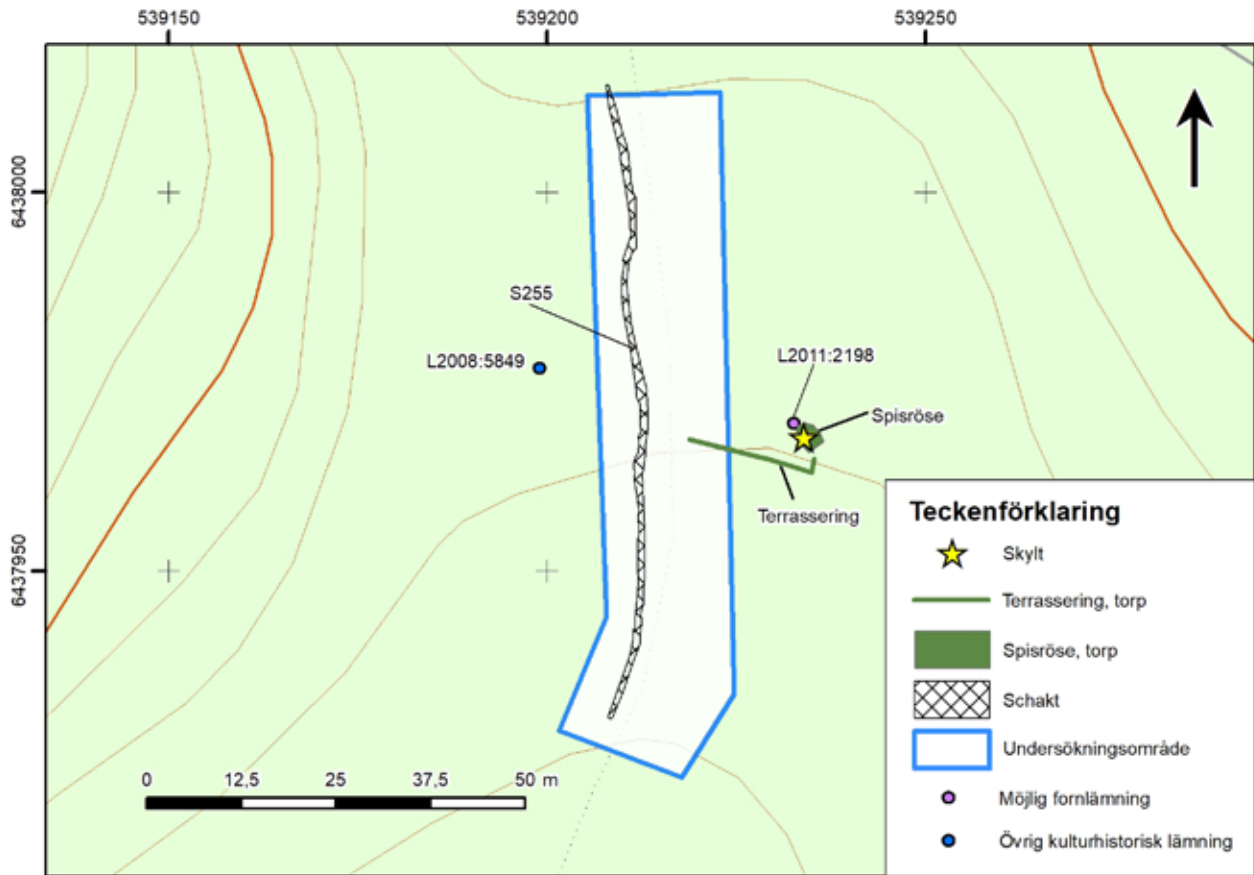
Slutsats

Lägenhetsbebyggelsen får i KMR ändrad antikvarisk bedömning från möjlig fornlämning till *fornlämning*. Detta då torpet efter den mindre kart- och arkivstudie (se ovan) som genomfördes i samband med denna rapport kunde konstateras ha tillkommit före 1850. Med RTK-GPS och bättre mätnoggrannhet visade det sig att de ingående lämningarna (jordkällare och torpgrund) inte fullständigt omfattades av lämningens tidigare utsträckning i KMR, vilket korrigerats genom att utöka den registrerade ytan något åt nordväst (figur 17). Vid schaktningen påträffades inget av antikvariskt intresse.

Figur 17. Lägenhetsbebyggelsen L2011:2366 får ändrad antikvarisk bedömning i KMR, från möjlig fornlämning till fornlämning. Samtidigt utökas utbredningen något åt nordväst för att omfatta de lämningar (torpgrund och jordkällare) som iaktogs vid schaktningsövervakningen. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Område 4 – L2011:2198

Figur 18. Översikt över område 4. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Figur 19. Den södra delen av terrasseringen/husgrunden med syll (långsida) vid lägenhetsbebyggelsen L2011:2198 (Sandstorp). Till höger i bild står en informationsschild, vilken i sin tur är placerad mitt i spisröset. Foto från sydöst.

Objektet inom område 4 bestod inför schaktningsövervakningen av en lämning av typen lägenhetsbebyggelse med antikvarisk bedömning möjlig fornlämning.

Kart- och arkivstudie

Mattias Johansson

En mindre kart- och arkivstudie genomfördes i samband med rapportarbetet, med syfte att kontextualisera lämningen (lägenhetsbebyggelse L2011:2198, torpet Sandstorp) och hjälpa till med datering.

Sandstorp tycks ha sitt ursprung i Vadstugan, vilket är en äldre lägenhetsbebyggelse som redan finns i husförhörslängden 1789–1803, men som saknas dock på storskifteskartan över Kårstorp 1787–88. Under rubriken Vadstugan finns i husförhörslängden 1822–1826 en gift dräng och smålänning ändrat till torpare vid namn Lars Johansson med hustru som inflyttat 1823. De får en första dotter här 3 december 1824, vilket i födelsenotisen noteras ske i Vadstugan, och en andra 29 september 1829 vilket i stället noteras ske i Sandstorp, där fadern är torpare. I den nästföljande husförhörslängden 1826–1831 har rubriken ändrats från stugan Vadstugan till torpet Sandstorp. Torpet bör alltså ha tillkommit någon gång 1824–1829, eftersom namnet saknas i husförhörslängden 1822–1826 kanske troligast 1826–1829. Lars Johansson finns här med sin familj fram till sin död 1849. Då har båda döttrarna, varav den ena uppges ha fallandesot (d.v.s. epilepsi), dött 1846–1847. Kvar blir änkan Annika Månsdotter som flyttar ut först 1851. Från och med husförhörslängden 1841–1845 kallas Lars för Hultgren, vilket för övrigt sker redan i andra dotterns ovannämnda födelsenotis från 1829.

Hultgrens bouppteckning från 1850 finns bevarad där kvarlåtenskapen i Sandstorp ("Sonstorp") redovisas. Här finns en omfattande samling snickeriverktyg redovisade under en rubrik. Detta visar sannolikt på en binäring för torparen. Boskapen redovisas som en mindre kvigko, tre får, två lamm och tre bockar(?). Gröda redovisas i form av råg som såtts på en åker.

Efter en kort tid flyttar nygifta Jon Vilhelm Jonsson in med hustrun Anna Lovisa Andersdotter 1852. Här blir det många barn. Fem hemmavarande/levande räknar jag som mest. Jon Vilhelm står som T.H. (till hus) och är alltså inte torpare. Han noteras som fattighjon i husförhörslängderna 1866–1872 och 1873–1877, men i den senare har detta ändrats till snickare. Hustrun dör 1870 och 1876 gifter han om sig med en Anna Lovisa Johansdotter. I hushållet finns också en oäkta dotterdotter. En son noteras ha fått sex dagars fängelse utdömt av Söderköpings rådhusrätt 1888 efter fylleri, misshandel och förargelseväckande uppförande på sabbatstid. Jon Wilhelm och hustru noteras i husförhörslängderna 1889–1893 och 1894–1899 inte ha tagit nattvard på flera år. Jon Vilhelm Jonsson dör hösten 1920, 94 år gammal efter att ha bott här i nästan 70 år. Änkan flyttar ut i december samma år, men återkommer och bor i lägenheten 1922–1924. I församlingsboken 1929–1937 finns lägenheten upptagen, dock utan några där inneboende.

När det gäller lägenhetsbebyggelsens status står Sandstorp som torp i husförhörslängden 1826–1831 samt från och med husförhörslängden 1846–1850, utan att däremellan ges någon status annat än genom den boende. Utan att de boende skrivs som torpare fortsätter dock Sandstorp att redovisas som torp i husförhörslängderna och därefter i församlingsböckerna.

1820-tal-1849	Torparen Lars Johansson Hultgren (+1849) m. familj
1849-1851	Änkan Annika Månsdotter
1851-1920	Fattighjonet, sedermera snickaren Jon Vilhelm Jonsson (+1920) m. familj
1920-1922	(Öde)
1922-1924	Änkan Anna Lovisa Johansdotter (återvänder)

Tabell 3. Längd för Sandstorp (L2011:2198)

Schakt

Ett schakt (s255) om totalt 74 m² grävdes. Schaktet var 85 meter långt, cirka 0,5 meter brett (vid ett område upp till 1,2 meter brett) och 0,6–0,7 meter djupt. Schaktets drogs över krönet på en mikrotopografisk förhöjning. Schaktets norra del drogs centralt i vägen i en nordsluttning för att sedan löpa vidare över krönet och ner i en sydsluttning. Vid krönet drogs schaktet vidare längs den västra delen av vägen då relativt ytligt liggande berg i dagen försvårade fortsatt schaktning centralt i vägen. Här blev schaktet upp till 1,2 meter brett då stora stenar och block föranledde mycket ”kryssande” mellan dessa.

I schaktets norra del framkom överst 0,4 meter mellanbrun grusig sand med enstaka stenar. Under detta framkom ett mörkbrunt sandigt lager. Undergrunden bestod av ljus gulbrun grov sand med inslag av grus och sten. De två översta lagren bedöms som delar av vägens konstruktion och uppbyggnad. Centralt i schaktet, från krönet och söderut där schaktet drogs i den västra kanten av vägen, bestod det översta lagret av 0,4 meter förna/skogsmylla av mellanbrun sand. Under detta framkom undergrund, 0,2–0,3 meter ljusbrun sand (morän).

Synliga delar av terrassering/husgrund med syll och spisröse är inmätta för översikt (figur 18–19), dessa omnämns också i KMR sedan tidigare.

Slutsats

Lägenhetsbebyggelsen får i KMR ändrad antikvarisk bedömning från möjlig fornlämning till *fornlämning*. Detta då torpet efter den mindre kart- och arkivstudie (se ovan) som genomfördes i samband med denna rapport kunde konstateras ha tillkommit före 1850. Vid schaktningen påträffades inget av antikvariskt intresse.

Utvärdering och slutsats

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning genomfördes enligt länsstyrelsens anvisningar i förfrågningsunderlaget och enligt undersökningsplanen. Vid schaktningen påträffades inget av antikvariskt intresse och schaktningsarbeten för markkabel kunde fortgå enligt planering.

Område 1

Offerkastet L2011:3193 (inklusive platsen med tradition L2011:2579) märktes i förväg upp i fält och schaktningsarbetet genomfördes vid lämningen utan att denna skadades.

Offerkastet kvarstår efter föreliggande uppdrag som lämningstyp offerkast med antikvarisk bedömning fornlämning. Platsen med tradition får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp i KMR till naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn och får samtidigt ändrad antikvarisk bedömning till fornlämning.

Område 2

Platsen med tradition L2011:2525 (Dacke sten/Lerje sten/Skäkte sten/Skäkten) märktes i förväg upp i fält och schaktningsarbetet genomfördes vid lämningen utan att denna skadades. Lämningen kvarstår som fornlämning men får efter föreliggande uppdrag ändrad lämningstyp till naturföremål/-bildning med bruk, tradition eller namn.

Område 3 och 4

Vid lägenhetsbebyggelserna L2011:2366 och L2011:2198 genomfördes schaktningsövervakning. Efter föreliggande uppdrag får de två lägenhetsbebyggelserna ändrad antikvarisk bedömning från möjlig fornlämning till fornlämning, då arkivstudien påvisade att de var tillkomna före 1850. Samtidigt utökas utbredningen för L2011:2366 något åt nordväst, i syfte att omfatta den torpgrund och den jordkällare som finns på platsen (se figur 17).

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM22024
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-17150-2021, 2022-03-15
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202200321
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	12 och 30 augusti 2022
<i>Personal:</i>	Mattias Johansson (fält, projektledning) Jeremy Hobbs (fält) Andreas Forsgren (rapport) Mats Engberg (grävmaskinist)
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Kinda
<i>Socken:</i>	Kättilstad
<i>Fastighet:</i>	Kårtorp 1:13, 1:21 och 1:22
<i>Fornlämning:</i>	L2011:3193, L2011:2579, L2011:2525, L2011:2366 och L2011:2198
<i>Koordinater:</i>	X6437920-6438515 / Y539200-539345
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmättningsmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.